

Clown Goos © Jean-pierre Jans

Vijf clowns over hun carrière: 'Mijn clown is niet altijd lief, hij is eigenlijk arrogant'

Van de kinderetende engerd in de film 'IT Chapter Two' tot de horrorclown en de depressieve Joker: het afgelopen jaar liep het onschuldige imago van de clown een flinke deuk op. Is het anno 2019 nog leuk om clown te zijn?

Samuel Bom > 14-12-19, 15:00 Laatste update: 19:18

Het oude China, Egypte, India en Griekenland kenden al clowneske verschijningen, en in de middeleeuwen vervulde de hofnar een belangrijke rol aan het koninklijke hof. De clown zoals we die nu kennen stamt volgens historici uit de commedia dell'arte, het Italiaanse volkstheater dat floreerde tussen de 16de en 18de eeuw.

In komische toneelstukken figureerden bijna altijd twee soorten clowns: de witte, ernstige Pierrot en de ondeugende, bonte Harlekijn. Door de eeuwen heen veranderden zij in het circus tot de 'witte' en 'rode' clown. De meeste moderne clowns zitten tussen deze twee types in.

Geschiedenis

© Jean-Pierre Jans

„De witte clown kleedt zich als 18de-eeuwse snob en denkt alles beter te kunnen”, zegt clown en expert Arno Huibers, die een studie maakte van de geschiedenis van zijn vak. „Tegenover hem staat de domme august met de rode neus en de te grote schoenen. In

Nederland denken we bij een clown aan deze circusartiesten, terwijl er veel meer varianten bestaan. In tegenstelling tot Italië, Frankrijk en Duitsland hebben wij geen echte clownshistorie."

Waar die rode neus vandaan komt is niet meer precies te achterhalen, maar het begon waarschijnlijk bij een ongelukkige pisteknecht. Huibers: „Het circusbestaan was vroeger koud en zwaar. Soms viel er een stomdronken pisteknecht plat op de grond als hij de paarden binnenleidde." De beschonken pisteknecht werd het archetype voor de clown en de rode dronkaardsneus onderdeel van het kostuum.

Precieze cijfers over het aantal clowns in Nederland zijn er niet. Volgens het CBS ligt het aantal circus- en variétéartiesten tussen de 3000 en 3500. Het register van de Kamer van Koophandel toont 230 ingeschreven clownsondernemingen. In die groep bevinden zich clowns in alle soorten en maten, van ballonnenvouwers tot bewegingsacteurs. Sommigen dragen neuzen, anderen niet. Sommigen spelen voor ziekenhuispatiënten, anderen in het theater of de circustent. Sinds eind jaren 90 bestaan er zelfs rouwclowns (een Nederlandse vinding!), die op begrafenissen een hart onder de riem steken.

In tegenstelling tot Italië, Frankrijk en Duitsland hebben wij geen echte clownshistorie

Arno Huibers

Over een ding zijn alle komieken het eens: de clown spelen is een kunst. Vraag je het aan het publiek, dan associëren de meesten het woord 'clown' vooral met circusartiesten als Oleg Popov en tv-clowns als Flapple, Pipo en Bassie. Vraag huidige clowns zelf naar hun idolen en zij noemen Buster Keaton en Charlie Chaplin - de sterren van de succescomedies uit het tijdperk van de stomme film. Geen rode neuzen, maar zwervers of pechvogels die buiten de maatschappelijke norm vallen. 'Aan het wezen van een clown ligt een immense eenzaamheid ten grondslag', staat niet voor niets geschreven op een muur van Huibers' theater in Eindhoven, gevolgd door: 'Die ene gek tegenover de rest van de wereld'. Dat is de clown in een notendop.

'Ik geef mensen een glimlach in het Wintercircus'

© Jean-Pierre Jans

Wie op zijn 9de jaar al in de ring stond, is enkel in de piste thuis. **Milko Steijvers (57)**- Clown Milko - kan het weten. Hij groeit op in Circus Renz. Na het overlijden van eigenaars Herman en Diana Renz in 1996 neemt hij het circus over, om zijn thuis te redden. „Dat was het

domste wat ik ooit heb gedaan.”

De stress is enorm, zeker als het circus in zwaar weer komt. „Ik was niet meer dezelfde Milko als vroeger. Je wacht bij de artiesteningang met tranen in de ogen, en moet het allemaal achterlaten zodra je de piste instapt. Daar ben je Milko, de clown zonder problemen. Dat is de magie van het circus. Maar ik zag nergens meer de humor van in. Ik werd depressief en deed helemaal niets meer.”

In 2015 sluit Circus Renz voorgoed de deuren. Twee jaar lang zit Milko in een diep dal - tot zijn kinderen hem meenemen naar een vlooiencircus. „Ik dacht meteen: dit wil ik doen! Hier ben ik onafhankelijk en kan ik mijn humor kwijt.” Op het rondreizende theaterfestival de Parade is Steijvers koning van de show met zijn 'kleinste circus ter wereld'. „Voor mijn tent stonden mensen drie uur in de rij, dat had ik nog nooit gezien. Ik vertel het verhaal van de vlooiën: 'Dit is Billy, de krachtpatser in zijn Armani-trainingspakje!' En het publiek ziet het voor zich.”

Als het erop aankomt, is Steijvers nergens gelukkiger dan in de piste. Het maakt hem niet uit of hij daar staat als clown Milko, vlooiencircusdirecteur of spreekstalmeester van het gigantische Wintercircus Utrecht dat volgende week begint. „Het allermooiste is dat je mensen even hun problemen laat vergeten. Iedereen heeft een stukje ellende, maar in het circus krijgen zij een glimlach op het gezicht. Mensen die bij de uitgang zeggen dat ze er weer even tegenaan kunnen: iets mooiers bestaat niet. Clown zijn is het dankbaarste beroep ter wereld.”

'Clown zijn is niet voor watjes'

Kirsten Lüpke (56) zul je niet snel zien optreden; ze geeft vooral les. Lüpkes clownsschool ClownSpirit helpt mensen hun eigen clown te ontdekken. Dat is moeilijker dan het lijkt. „Een goede clown heeft een grote aanwezigheid, kan mensen raken en maakt contact. Dat kan alleen als de 'mens in de clown' open is en in direct contact staat met de eigen emotie.” Lüpke leert haar leerlingen daarom niet alleen fysieke technieken, maar ook de benodigde mentale vaardigheden. „Je hebt speltechnieken en theatraliteit nodig. Het ontwikkelen van jouw clownspersonage kan niet zonder persoonlijke bewustwording.”

Op de toneelacademie ontdekt Lüpke dat spel en emotie met elkaar verbonden zijn. „De gevoelens op het podium voelden echter dan de emoties in het normale leven. Daar gebruik je rollen om jezelf te verbergen, in het toneelspel moet je uit jezelf putten om een rol leven te geven.” Na de toneelschool volgt ze een opleiding tot clown.

Voor Lüpke komen spel en echtheid nergens zo mooi samen als in het clownsspel: „Clownerie draait niet om acteren, maar om oprechte aanwezigheid. Acteurs imiteren het leven, clowns zijn intens zichzelf. Als clown kan ik geen emoties spelen, maar moet ik mijn ware gevoelens tonen. Het gaat om wie ik ben en hoe ik mijn emoties en reacties uitvergroot.” Je instinctieve gevoelens zonder schaamte tonen om anderen te amuseren is best eng: „Clown zijn is niet voor watjes. Het vraagt veel moed.”

'Die rode neus heb ik niet nodig'

© Jean-pierre Jans

Als **Goos Meeuwsen (37)** voor het eerst een clown ziet, weet hij zeker: dat wil hij ook. „Ik was vier jaar en mocht naar een heel klein circusschooltje in Arnhem.” Op zijn tiende wordt Meeuwsen ontdekt door het circus en begint zijn leven als clown. „Doordeweeks zat ik op school, in het weekend mocht ik optreden. Eerst op festivals, in mijn tienertijd ook in Italië en Parijs. Ik ben opgegroeid in het circus.”

Na de middelbare school vertrekt hij naar de prestigieuze circusschool van Montreal. Een zware opleiding: „Als jouw spagaat niet elk jaar 2 centimeter dichter bij de grond zat, ging je niet over.”

Meeuwsen richt zich tegen de clownstraditie. „Ik wil die nieuwe leven inblazen.” Zijn optredens zijn een theatrale mengvorm van clownerie en performances, met thema's als 'de geboorte van geweld' en 'de gevallen held'. Zware kost, maar toch komisch.

„Het gaat erom dat je contact maakt met het publiek. Om dat voor elkaar te krijgen ga ik op zoek naar de lach en de traan. Die staan dicht bij elkaar, de een kan niet zonder de ander. Als je ergens niet om kunt huilen, dan kun je er ook niet om lachen.”

Zijn clowns verschijnen in verschillende rollen en outfits, want voor Meeuwsen ligt het vermogen van de clown in het spel en niet in zijn uitdossing. „Op de circusschool woedde al een discussie over de rode neus. De docent vond het nodig als klein rood maskertje, ik niet. Ik wil geen masker opzetten, maar een menselijke figuur zijn.”

'Mijn clown is best arrogant'

© Jean-Pierre Jans

Als student denkt de Franse Nederlander **Ivan Hennetin (42)** dat hij, net als zijn ouders, ooit een sociaal beroep zal uitoefenen. Dat plan verdwijnt naar de ijskast als een vriend hem meeneemt naar clownsles. „Ik deed aan studententheater, maar was niet goed met tekst. Toen zag ik de clown en werd ik meteen gegrepen door de vrijheid van het spel.” Van de ene workshop komt de andere, en voordat hij het doorheeft reist Hennetin met diezelfde vriend en een clownsgenootschap door Oost-Europa. Na een kleine omweg via Brussel schrijft hij zich in bij Le Samovar, de meest gerenommeerde clownsschool van Parijs, en enkele jaren later vertrekt hij naar Nederland. Daar sluit de cirkel zich en vindt hij het sociale beroep dat bij hem past: een vaste baan bij de CliniClowns. „Voor zieke kinderen spelen kan zwaar zijn, maar ik zeg tegen mijzelf dat ik geen dokter ben. Ik kan niets doen tegen de ziekte, ik kan wel een goed moment, een lach of ontspanning brengen.” Het werk grijpt hem soms op onverwachte momenten aan: „Ik heb een keer gehuild toen ik voor een jonge baby speelde. Ik dacht: jij ziet mij zoals ik echt ben en andersom. Het was een spirituele ervaring.”

Als Hennetin als clown in het ziekenhuis staat, improviseert hij direct op de situatie van het kind. Zijn clown is vriendelijk, maar Hennetin beschrijft hem eerder als een Don Quichot dan als een knuffelbeer. „Het grootste misverstand is dat clowns altijd lief zijn. Mijn clown is niet altijd lief. Hij is eigenlijk best arrogant en denkt dat hij alles beter kan, tot het omslaat en fout gaat. Zo'n clown is een tragische antiheld en dat vind ik heerlijk.”

'Grimeren is eindelijk overbodig'

© Jean-Pierre Jans

Als **Arno Huibers (65)** al zijn avonturen moet delen, kan hij uren bezig zijn. Hij vertelt over de begindagen in het circus, samen met collega-clown Milko Steijvers, en zijn optredens in Italië en Frankrijk, waar hij optreedt in volle tenten en zelfs voor paus Johannes Paulus II. Huibers behoort tot de eerste lichte CliniClowns en breidt de organisatie uit naar Roemeense weeshuizen. „In 1999 waren al mijn dromen uitgekomen.” Zijn vriendin stelt een nieuw project voor. Dat is het begin van Stichting miMakkus, waar hij als clown mensen met dementie ontmoet. „Een clown zoekt naar de werkelijkheid van de ander. Een man schuifelt door de gang van het verpleeghuis en roept dat hij naar huis wil. De mensen van de verzorging verzekeren hem dat hij hier thuis is, maar dit is niet waar hij veertig jaar woonde! Als clown geef ik hem een arm en loop ik met hem mee. 'Ik wil ook naar huis!' zeg ik. Dan zie ik wel waar ik uitkom, erop vertrouwend dat de ander zich hierdoor juist thuis voelt. De clown laat mij contact maken waar dat normaal bijna onmogelijk is.”

Grimeren laat hij achterwege. „In het circus gebruikte ik schmink, daar moet het publiek van een afstand je uitdrukkingen zien. Elke dag

vroeg ik mij af wanneer grimeren overbodig zou zijn." De rimpels van jaren clownerie staan in zijn gezicht gekerfd. „Ik draag nu alleen nog een klein neusje, dat ik vaak halverwege op mijn voorhoofd zet.”

Achter zijn huis in Eindhoven heeft Huibers alle ruimte in zijn eigen theater. „Ik ben nu bezig met mijn voorstelling Hommage aan de clown. Dat kan ik mij veroorloven. Ik heb meer rust nu ik ouder ben. Het gaat om de ontmoeting met mijn publiek. Vroeger speelde ik voor duizenden mensen die ik niet kende. Hier passen zeventig man in, maar ik zie al hun gezichten.”